

Βιβλιοκριτική

Music for Children and Young People with Complex Needs

Adam Ockelford

Από τον Δημήτρη Σαρρή

Music for Children and Young People with Complex Needs

Adam Ockelford

Oxford: Oxford University Press (2008)
320 pp, ISBN: 978-0-19-322301-1

Ο **Δημήτρης Σαρρής** διδάσκει μουσική με οργανική θέση στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο ΕΛΕΠΑΠ Αγρινίου. Διδάχτηκε Ταμπουρά, Πιάνο, Βιολί, Κρουστά, Κιθάρα, Ευρωπαϊκή και Βυζαντινή Μουσική. Πραγματοποίησε σπουδές Ανωτέρων Θεωρητικών Μουσικής (Εθνικό Ωδείο), Διοίκησης (ΤΕΙ Αθηνών) και Πολιτισμικές Σπουδές πτυχιακά και μεταπτυχιακά (Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών). Έχει διδακτικό έργο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΕΚΠΑ, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΤΕΙ Ηπείρου). Το επιστημονικό του έργο (άρθρα, διαλέξεις, δημοσιεύσεις, έρευνα) καθώς και το δημιουργικό του έργο (ηχοπαραμύθια, παραστάσεις, πρότζεκτ), επικοινωνεί στην προσωπική του εργοσελίδα στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (<http://sarris.mysch.gr>). Πρόσφατα εξέδωσε τα βιβλία «Γνωριμία με τα Λαϊκά Κρουστά» (2010) και «Ανακυκλωμένη Μουσική» (2011).

E-mail: sarris@sch.gr.

Αυτό που μου αρέσει περισσότερο στο βιβλίο του Adam Ockelford *Music for Children and Young People with Complex Needs* είναι πως οι ιδέες και η μεθοδολογία του θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στη διδασκαλία ατόμων με ή χωρίς ειδικές ανάγκες. Μια τέτοια δυνατότητα χρήσης του βιβλίου από οποιοδήποτε εκπαιδευτικό της μουσικής είναι πολύ σημαντική, καθώς βρίσκουμε σε αυτό το βιβλίο μια συστηματική έκθεση των ιδεών του συγγραφέα για τη «ζυγονική» (zygonic) ανάλυση της μουσικής.

Η μεθοδολογία της ζυγονικής ανάλυσης της μουσικής έχει αναπτυχθεί από τον Ockelford και οδηγεί σε ένα μοντέλο μορφολογικής - θα έλεγα - ανάλυσης της μουσικής. Στο μοντέλο αυτό απομονώνονται ακόμη και πολύ μικρά μορφολογικά στοιχεία (που μια τυπική μορφολογική ανάλυση ίσως προσπερνούσε) και

παρατηρούνται συσχετισμοί μεταξύ τους. Αυτοί αποκαλύπτουν τελικά διαδικασίες νοηματοδότησης της μουσικής σύνθεσης, που οδηγούν τον εγκέφαλο να αποκτήσει μια αίσθηση της μορφής (όπως τη γνωρίζουμε). Καθώς η διαδικασία αυτή γίνεται «επί χάρτου», έχουμε μια «εγγράμματη» απεικόνιση των στοιχείων (ενδεικτικά παραδείγματα: Ockelford 2009) που οδηγούν τον ακροατή σε μια αίσθηση μορφής και δίνουν - σε ψυχολογικό επίπεδο - το τελικό αποτέλεσμα στο νου. Με βάση αυτή ο Ockelford οδηγείται σε συγκεκριμένα συμπεράσματα για τη διάδραση των μουσικών θεμάτων που εισάγει στη διδασκαλία ο εκπαιδευτικός και των αποκρίσεων του εκπαιδευόμενου, καθώς αντιπαραβάλλει μέσω της ανάλυσης του, τι ακούει ο μαθητής και τι τελικά παίζει. Παρατηρώντας την εξέλιξη των εσωτερικών

αυτών στοιχείων της μουσικής, από τα πιο απλά προς τα πιο σύνθετα, ο Ockelford προτείνει μια εξελικτική πορεία κομματιών για διδασκαλία. Ξεκινώντας από απλά ζητήματα (νότες, μελωδίες κ.λπ.) προχωρά σε συνθετότερα ζητήματα (π.χ. συγχορδίες, μορφή κλπ). Έτσι επιτυγχάνονται σταδιακά οι διδακτικοί στόχοι που μπορεί να είναι μαθησιακοί ή άλλοι.

Το βιβλίο αυτό βρέθηκε στα χέρια μου σε μια περίοδο συστηματικής ενασχόλησης με τους τρόπους παρέμβασης του εκπαιδευτικού μουσικής, στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο ΕΛΕΠΑΠ του Αγρινίου όπου υπηρετώ ως εκπαιδευτικός μουσικής. Επειδή το βιβλίο βασίζεται σε ερευνητικές εργασίες και ξεκινά από τις αρχικές υποθέσεις για τις διαδικασίες πρόσληψης της μουσικής, αποτέλεσε για εμένα ένα εφόδιο και σε θεωρητικό επίπεδο, εκτός από το ολοκληρωμένο σύστημα πρακτικών που μου παρείχε. Τα δεδομένα των ερευνών του Ockelford προέκυψαν σε σχολεία της Αγγλίας και περιέλαβαν πολλές περιπτώσεις ατόμων με ειδικές ανάγκες και ικανότητες όπως ακούοντες τυφλούς ή με μερική όραση, ή ακούοντες με λεπτή κινητικότητα ώστε να ανταποκρίνονται στα ηχητικά-μουσικά ερεθίσματα. Σε κάθε περίπτωση οι έρευνες εστίασαν σε άτομα με μαθησιακές δυσκολίες (learning disabilities) και ο τρόπος που παρουσιάζονται επιτρέπουν στον αναγνώστη - εκπαιδευτικό να κάνει τις ανάλογες προσαρμογές όταν θελήσει να χρησιμοποιήσει τη θεωρία και την πράξη του βιβλίου στο δικό του εργασιακό πλαίσιο. Αν και οι έρευνες που παρουσιάζει ο Ockelford απορρέουν από την πραγματικότητα μιας συγκεκριμένης χώρας και μουσικής κουλτούρας (γλώσσα, καθημερινότητα, όργανα, κλίμακες κ.λπ.), πιστεύω ότι μπορούν να αξιοποιηθούν για μια «αναδιοργάνωση» γνωστών διδακτικών υλικών μιας άλλης χώρας, όπως η Ελλάδα, από τον εκπαιδευτικό. Κι αυτό γιατί το ρεπερτόριο που προτείνει δεν είναι δεσμευτικό. Απλά προτείνει έναν τρόπο προσέγγισης που μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε μουσική κουλτούρα. Εν πρώτοις, λοιπόν, ο Ockelford μας δίνει ένα σύνολο εργαλείων να εφαρμόσουμε τον καταλυτικό ρόλο της μουσικής στην (ειδική και γενική) εκπαίδευση, που ίσως «υπονομιάζόταν» κανείς ως ενασχολούμενος με τη μουσική εκπαίδευση, αλλά δεν είχε καταγράψει με τη συστηματικότητα του Ockelford. Κατά δεύτερον, το βιβλίο του Ockelford μας δίνει τη δυνατότητα διευρυμένης χρήσης των εργαλείων αυτών, οπουδήποτε κρίνουμε χρήσιμο πέρα από την ειδική εκπαίδευση. Τα εργαλεία αυτά ταιριάζουν οπουδήποτε η συστηματικότητα και η μεθοδικότητα συνυπάρχουν με τη δημιουργία και τον «αυτοσχεδιασμό», με την έννοια της παρότρυνσης για μουσική δημιουργία με κάποια παιδαγωγική αφορμή.

Το βιβλίο δομείται σε τέσσερα μέρη. Το πρώτο εστιάζει στα μακροσκοπικά στοιχεία του εκπαιδευτικού χώρου στον οποίο έλαβαν χώρα οι έρευνες – αφορμή για τη συγγραφή του βιβλίου – και συζητά βασικές έννοιες της ειδικής μουσικής εκπαίδευσης και μουσικοθεραπείας. Επίσης συζητά με βάση και αφορμή τις πολιτειακές οδηγίες της χώρας του (Qualification and Curriculum Authority) για την ειδική αγωγή. Το δεύτερο μέρος αναδιοργανώνει τις μέχρι τώρα γνώσεις για τον τρόπο που η μουσική «αποκτά νόημα» για τον ακροατή, ώστε να βάλει τις βάσεις για το μοντέλο που προτείνει ο Ockelford για τη μουσική και τη θεραπεία στην ειδική αγωγή. Η ζυγονική ανάλυση είναι ένα μέρος αυτού του μοντέλου. Το τρίτο μέρος είναι αυτό που χρησιμοποίησα περισσότερο στην εργασία μου ως εκπαιδευτικός μουσικής και – όχι τυχαία - συνοδεύεται από πλούσιο φωτογραφικό υλικό. Όταν οι φωτογραφίες είναι εύστοχες πιστεύω ότι ολοκληρώνουν την πληροφόρηση του αναγνώστη με τρόπο αναντικατάστατο και ο Ockelford το έχει καταφέρει αυτό. Σε αυτό το τρίτο μέρος γίνεται μια λεπτομερής και συστηματική ανάπτυξη των περιπτώσεων μουσικής εκπαίδευσης με παραδείγματα από τις περιπτώσεις ειδικών αναγκών που συναντούμε στο σχολείο. Κάθε μαθητής διακρίνεται από τις δικές του ιδιαιτερότητες, ικανότητες και ανάγκες που συγκροτούν μια μοναδική προσωπικότητα. Παρόλα αυτά προτείνεται και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα ενιαίο σχήμα «μουσικής ανάπτυξης». Για αυτό είναι κι εδώ σημαντικό ο εκπαιδευτικός να μπορέσει να εμπνευστεί τον ιδιαίτερο τρόπο αντιμετώπισης των μαθητών του, αντλώντας είτε από τις ιδιαίτερες ιδέες του Ockelford είτε από τους «γενικής ισχύος» πίνακες και δεδομένα που μας δίνει. Στο μέρος αυτό γίνεται και η σύνδεση με τις ευρύτερες δραστηριότητες του σχολείου και τα συνολικά οφέλη της μουσικής στην ποιότητα της ζωής του παιδιού. Η αναφορά σε αυτά τα οφέλη ήταν επίσης πολύ σημαντική για εμένα. Στο τέταρτο μέρος, τέλος ο συγγραφέας εμβαθύνει σε μελέτες περίπτωσης από τις οποίες αντλούνται συγκεκριμένα στοιχεία και για το περιβάλλον, τους συν-συμμετέχοντες και τη σχολική πραγματικότητα.

Ο Adam Ockelford - Καθηγητής Μουσικής σήμερα στο Πανεπιστήμιο του Roehampton - έχει μια μακροχρόνια πορεία έρευνας στα παιδιά με αναπηρίες, ενώ αρκετές από τις έρευνές του τις έχει διεξάγει μαζί με σημαντικές άλλες προσωπικότητες του χώρου (ενδεικτικά: Ockelford, Welch, Jewell-Gore, Cheng, Vogiatzoglou, & Himonides 2011). Παράλληλα είναι δημιουργός (performer) και συνθέτης, μεταφέροντάς μας έτσι όλη την ενέργεια και τη ζωντάνια της έμπρακτης ενασχόλησης. Ο μελετητής που ενδιαφέρεται, θα βρει στο βιβλίο

αυτό – φυσικά και στο διαδίκτυο – πολλές πηγές στο σύνολο του έργου του Ockelford για τις ιδέες του αυτές. Καθώς υπηρετώ σε ένα Ελληνικό σχολείο, με κύριο προσωπικό ερευνητικό ενδιαφέρον την πολιτισμική (Cultural) διάσταση του ήχου, βρήκα πολύ ενδιαφέρουσες τις ιδέες περί σύνδεσης της μουσικής με την πολιτισμική – κοινωνική ζωή του παιδιού μέσα και έξω από το σχολείο. Επειδή, όμως είμαι και μουσικός (που συνθέτει και παίζει (performer), μπόρεσα – όπως προανέφερα – να οργανώσω υλικό από το ρεπερτόριο της ελληνικής μουσικής εκπαίδευσης για να αξιοποιήσω τις ζυγονικές αναλύσεις και την εξελικτική (ως προς τη μορφή) μεθοδολογία του Ockelford. Κάθε μουσικός που παίζει, αλλά και «αναλύει» ταυτόχρονα λόγω της διττής του υπόστασης (εκτελεστής και θεωρητικός) τη μουσική του, θα βρει χρήσιμη τη μεθοδολογία αυτή γιατί σε ένα μεγάλο βαθμό ίσως την έχει διαισθανθεί. Εκεί βρίσκεται κατά τη γνώμη μου και το μεγάλο όφελος από την ενασχόληση αυτή: βλέπουμε καταγεγραμμένη «εγγράμματα» την «προφορική» αίσθηση που αποκομίζουμε όλο και πιο πολύ παίζοντας ένα κομμάτι συχνά ως εκτελεστές. Μπορεί στη δική μου μουσική κουλτούρα τα δομικά στοιχεία (νότες, κλίμακες, ρυθμοί, μέτρα, εκφραστικές προτεραιότητες κ.λπ.) να διαφοροποιούνται σε ένα βαθμό. Όμως ο τρόπος που η μουσική «αποκτά νόημα» στον πυρήνα του δεν αλλάζει. Έτσι για έναν ακόμη λόγο η εργασία αυτή του Καθηγητή Ockelford μπορεί να είναι χρήσιμη για τον καθένα που επιθυμεί ουσιαστική και συστηματική κατανόηση και οργάνωση του υλικού του.

Βιβλιογραφία

Ockelford, A. (2009). Zygonic Theory: Introduction, Scope, and Prospects. *Zeitschrift der Gesellschaft für Musiktheorie*, 6(1), 91–172. Ανακτήθηκε από το:

www.gmth.de/zeitschrift/artikel/400.aspx

Ockelford, A., Welch, G., Jewell-Gore, L., Cheng, E., Vogiatzoglou, A., & Himonides, E. (2011). Sounds of intent, phase 2: Gauging the music development of children with complex needs. *European Journal of Special Needs Education*, 26(2), 177-199. Ανακτήθηκε από το:

www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08856257.2011.563606#preview

Προτεινόμενη παραπομπή:

Σαρρής, Δ. (2011). Βιβλιοκριτική: “Music for Children and Young People with Complex Needs” του Adam Ockelford. *Approaches: Μουσικοθεραπεία & Ειδική Μουσική Παιδαγωγική*, 3(2), 113-115. Ανακτήθηκε από το <http://approaches.primarymusic.gr>